

ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

2012/13 – Erasmus oktatói mobilitás

Dr. Kismartony Katalin DLA (Ének-zenei Tsz.)

2013.05.20-25. Rovaniemi, (Finnország)

University of Lapland Faculty of Education (Music Education)

A finnországi Erasmus pályázat beadására az motivált, hogy általában a finnek szeretik a magyar „rokonokat”, jól beszél mindenki angolul és nem utolsó sorban híresen gondosan kezelik az oktatást.

A kinti partner, Lenita Hietanen, PhD, épp két konferenciára készült (Dánia, Portugália) a látogatásomat követően, így nagyon elfoglalt volt, nem is szólva arról, hogy számukra az utolsó tanítási hét zajlott tartózkodásom idején. Az időpontot viszont épp olyan célból választottam, hogy a mi vizsgaidőszakunkra essen és ne kelljen pótlásokról gondoskodnom.

Hétfő délelőtt megbeszéltük és elterveztük a hét programjait. Ezt rövid városnézés követte, ami egy kis megmaradt hóval borított sípálya megtekintését is jelentette májusban. Az ébredő természet, apró rügyek és kis levélkék friss zöldje, meg a késő éjjelig ragyogó nap a sok vízfelszín ragyogásával – egyszerűen gyönyörű.

tipikus látkép

Első nap rögtön előadást is tartottam két órában egy csoportnak, akikkel csütörtökön folytathattam a kodályi elvek megismertetését. Nehéz volt az éneklés, vetítés, játék, mozgás, kis történelmi háttér, hagyomány- és értékőrzés bűvkörébe bevonni a nagy részben popzenére épülő zenei oktatásban részesülő hallgatókat.

A tanterem maximális felszereltségű és zsúfolt volt (gitárok, dobfelszerelések, mikrofonok, Apple számítógép, projektor, epidiascope, ritmushangszerek, kottaállványok, flipchart. Néhány kantele emlékeztetett arra, hogy létezik finn népzeneitanítás is). A szomszéd teremben számítógépes „komponálásra” alkalmas felszerelések, a következőben dobfelszerelés gyakorlásra, és néhány zongoraszoba volt a folyosón.

A tanítóképző zeneterme

komponálási lehetőség számítógép segítségével

Szemléltetésként Bánki Verával írt Zene-játék könyvünket tartozékaival együtt, a Gállné Gróh Ilonával összeállított Két tanítási nyelvű angol-magyar Ének-zene 1-4. oszt. énekkönyveket és kézikönyveiket vittem, továbbá Sály László Creative music activities könyvét és gyakorlati ötleteit és a Psalmus Humanus Egyesület angol kiadványait: Integrated Arts Education Programme and Consultation Centre és a hozzá tartozó DVD-t tartottam fontosnak magamnál tartani. Ez utóbbiakat az előadások után ajándékkul adtam vendéglátómnak, illetve kollégáinak. Kísérő irodalomként a Dobszay László Kodály után című könyvét vittem, hogy a kodályi elvek mindegyikét szóba hozzam, amit ő maga sohasem szedett pontokba.

Nehéz volt a pop-rock környezetben énekelteni, közösen játszani (magyar gyermekjátékdalokat angol szöveggel, többféle játékkal) és a hagyomány megőrzésnek alapvető fontosságáról beszélni, az autenticitás lényegét megértetni. A második háromórás csütörtöki „foglalkozás” végén egy váratlan pozitív visszajelzés érkezett a hivatalos köszönések után, egy fülbevalós, „kinyírt” hajú férfihallgató odajött hozzám és csillogó szemmel mondta, hogy megérezett valamit abból, hogy a népi gyermekjátékoknak milyen hatalmas erejük van, és megszerette a kánonéneklést! Annyira váratlan és boldogító volt ez, hogy elfelejtettem, hogy más mit mondott még...

A finn iskolai zenei nevelés nem alapoz a néphagyományra, ellenben mindenki tanul hangszert (gitár, basszusgitár, dobok, kongák, furulya, a tanító zongorázik és a többi hangszert tanítja) az iskolai heti egy zeneórán. Keverőpult, mikrofonok, IKT is természetes tartozéka a tanteremnek. A tanítóképzés is egy többszintű szűrés után (országos írásbeli 2-3 órás teszt, pontszáma a gimnáziumi jó eredmény után, majd kiscsoportos vita három külső egymástól függetlenül pontozó személye jelenlétében, egyéni interjú) ezen hangszerek használatára készíti fel a hallgatókat. Keveset énekelnek, nagyon keveset. Minden nép, minden stílus keverve található a könyvekben és szerintem a fejekben is. Megrendülten hallgatták az egyik könyvben általam felfedezett két ismert magyar népdalunkat (Hull a szilva és Erdő, erdő, erdő, maroszei kerek erdő kezdetű népdalainkat akkordkíséret nélkül - ezeknek hiteles finn fordítása is az új énekkönyvben volt) –

hiszen nem minden egyforma... Mindent ugyanazokkal az akkordokkal kísérek, a cappella szinte nem énekelnek soha, kivétel az ott konzervatívnak számító Waldorf iskolában. Ide a szállásadóm jóvoltából jutottam el az utolsó napon. Kilenc gyerek énekelt (ennyi gyerek járt ebbe az osztályba!), furulyázott, kánonban, két szólamban, ritmusjátékokkal is foglalkoztak – egyszóval élet volt az órán.

Waldorf 4. osztályban

A gyakorló iskola fiatal férfi tanítója, Janne Laine, átismételte kétszer a negyedikes gyerekekkel az év végi szereplés darabját (Carlos Santana: Samba Pa Ti), majd internetről meg is nézték <http://www.youtube.com/watch?v=ACdwCIId3kE> Santana hogyan adja elő, amit a gyerekek furulyán közösen szólaltattak meg gitár, dobok stb. kíséretével. Majd a hátralévő időben a 80-as évek nőiesített, szőkített hajú finn férfisztárjának popkoncertjét nézhették a gyerekek, míg a tanító értetlenül fogadta a hangos zene mellett megfogalmazott magyar ének tanítási módszereket, amelyekre ő kérdezett. A következő órán a más osztályból hívott „énekesekkel” gyakoroltak az évfőzóra a hatodikosok, ahol az iskolaigazgató lesz a szólógitáros. Majd hangszert választottak a gyerekek, és új darab gyakorlásának a kezdetét is láttam, páros munka gitárral (cserével), gyerek a táblánál segít stb., mindezt két-három változatban. Mivel a gitározásba nem kapcsolódtam bele, végül egy tengerész-dal kottája segítségével együtt énekeltem a gyerekekkel a zongorát körül állva.

A zenei képzés elvei: mindenből egy kicsit, megmutatni az egész világot (egyébként minden tárgyból), majd ami a gyerek érdeklődését felkeltette, abban elmélyülhet később. A zenei formaérzék, az akkordok egyszerűségét, megtanulhatóságát valóban megérik a gyerekek. De hogy az új énekkönyv egy tesztje pl. ilyen kérdést tegyen fel, hogy a) sha-la-la b) tra-la-la c) la-la-la d) da-da-da egy Popa szám refrénje, ez nem igényes zenetanítás, hanem alkalmazkodás ahhoz, hogy „ezt szeretik a gyerekek”, és nem szeretnék az iskola felelősségteljes munkája során más értékes, eddig nem ismert területre elvezetni, amely esetleg időt és energiát emészt és gazdagít. (A saját finn korábban ajándékba kapott énekkönyveim, amelyeket ma is használnak, illetve a

legújabbak természetesen tartalmazznak valamennyi finn folklórt és klasszikus zenét is, operát, operettet is, de ezek feldolgozását nem láttam és nem is halottam róluk, hogy hogyan végzik.)

A tanítóképzés néhány óráját is láttam: Jukka Enburska tanszékvezető órája tanítási gyakorlatokról hozott kivetített beszámolókból állt, némiképp bevonva a társaikat is, megmutatva azt, hogyan zajlottak az órák. Nagyon sok múlik a tanítójelölt felkészültségén és ízlésén. A megszólaltatandó gitárakkordok kivetítve láthatóak (ujjak és húrok számázásával) és fokozatosan egyre több hangszerrel és ritmuselemmel bővült a Bob Dylan szám: Knockin' On Heaven's Door,

Egy másik hallgató kedvcsinálóként a You Tube-ról játszott be egy érdekességet (Pitch Perfect Becca's Audition <http://www.youtube.com/watch?v=weqDCGg0GYs>), majd saját leegyszerűsített lépéseivel/képeivel/eszközeivel megmutatta, hogy hogyan vitte a gyerekekhez közel a kísérő ritmust, majd oktatójuk zongorakíséretével adtuk elő. Befejezésül az itthon nem elérhető finn együttes (Leevi and the Leavings – Tenvo, Maanteiden, Kuningas – original version) számához játszottuk a megtanult ritmust. Kivetített hosszú szöveg zárta az órát: mi is a zene fogalma?

Zongoraórán (Lenita Hietanen), vizsga előtti utolsó alkalommal néhány dal akkordjelzésből való kísérete hangzott fel egy korábban már hegedülést tanult lánytól, aki szerényen énekelt is hozzá.

Kis kutatásokat bemutató órán is részt vehettem, időnként angol fordítással: háromféle zene bejátszása nyomán kellett nyilatkozni, ki, mit érez „listen and observe the sound environment and music actively and intently” (részlet a finn NAT-ból).

Majd egy régi keringőt többféle hangszerelésben hallgattuk és ezek a hangszerelések vezettek a Beatles: Nowhere Man dalának megtanításához hallgatói gitárkísérettel. A fiatalember eredeti ötletekkel is előállt a tá titi szünet ritmusok folyamatos megjelenítésére, az ő jeleit kellett róla (kinyújtott kar, felemelt kar, és állás) megszólaltatni. Majd a ritmus lejegyzése következett egy egyet, ket-tőt stb. táblázat (boxnotes) segítségével, ehhez kapcsolódtak fokozatosan a hangszerek más-más dallammal és ritmussal. A gyerekek ezt a ritmusírást könnyebbnek találták az eddig használttal szemben. „Mivel leírták, ez már a saját ritmusuk.” A Beatles dalok közül még a Let it be - hez is társítottak ritmusokat, majd különböző formákat képeztünk: 8 ütem, 6 ütem, közjáték stb.

Vesa Tuisku az az oktató, aki szívesen használja a számítógépet, internetet és rendszeresen komponáltat. Most egy olyan óráján vettem részt, ahol az előbb olvasott (boxnotes) módszerhez hasonló, a dobfelszereléshez igazodó linket próbáltatott ki velünk: <http://www.zikinf.com/drumtrackz>, ahol több paraméter változtatható és nagyon tanulságos. Konkrét eredményt azonban nem láttam, mert valamilyen programot frissíteni kellett volna...

Az előkészítés bár nem tizenhatodikra vonatkozott, de nagyon szemléletes volt, a ritmuskockákba különböző színű mágnes „mosolygós”-t tett, a színek a megszólaltatás módját jelölték (lábdobbantás, combra ütés, taps stb.).

Egy finn „rap” szöveg, amit ismerhettek a hallgatók, ritmuskíséretének kiscsoportos megalkotása volt egy következő órán a feladat, főképp testhangszereket lehetett volna alkalmazni, az én csoportom a „boomwhakers” hangolt színes rúdjai mellé gitárakkordokat is képzelt. Végül nagy improvizáció kerekedett ki az egészből különböző formai kezdeti megkötésekkel – cél az oktató szerint a tehetséggondozás volt, mert láthatólag nem zavarta, hogy aki nem vonódott be a rögtönzésbe, elment. Szerinte nemcsak az iskolai használhatóság a cél, hanem a szinte kész zenészeknek lehetőséget adni zenei terepen (természetesen Vesa Tuisku maga is előadó).

Csütörtök este ingyenes gospel koncertre mentem a helyi templomba, amelynek tornya, ha láttam, mindig segített megtalálnom az utat. Az evangélikus templomban sokféle náció tagjai énekeltek spirituálét, a felnőtt kórus rendkívül tisztán, a gyerekek (5-8 évesek!) lelkesen és mozgással.

evangélikus templom, ahol a gospel koncert volt

Nagy élmény volt utolsó napon, pénteken, a Kurundi-házban (új koncertterem egy teherautó javító műhelyből átalakítva, tökéletes akusztikával és kortársművészet népszerűsítésével foglalkoznak) két finnországi bemutató és egy ősbemutató kamarazenekari hangversenye. Van igaz és tiszta hang, vannak árnyaltok és érzékenység... nagyon meghatott a zenei finomság és tisztaság. Megláttam egy korábban látott iskolás fiút (6. osztályos basszusgitáros), aki a szülei jóvoltából (és sajnos nem az iskoláéból) szintén részese volt ennek a Lapp Kamarazenekar-i sorozat záróhangversenyének.

Kurundi koncertterem bejárata

Pénteken együtt ebédeltem a nemzetközi koordinátorral, Paivi Martinnal, aki nagyon tájékozottan ismertetett történelmet, kutatást és természeti érdekességeket, miközben az Arktikumban (interaktív múzeum, kutatási területtel) néztük együtt a lappok életét bemutató kiállítást, és egyéb, pl. Alvar Alto tárlatot.

Alvar Aalto: Lappia talo (ideiglenes itt volt a zenei tanszék tartózkodásom idején)

Kollégáknak, hallgatóknak egyaránt elegendő tájékoztatást tudok adni arról, hogy érdemes ide utazni és nagyon meg kell becsülnünk azt, amiben felnőttünk és természetes nekünk még így tökéletlenül is.

Nagy kincs a mi kodályi elvekre épülő, sajnos nem mindennapi énekléssel megvalósított oktatási rendszerünk.

búcsú este

2013-06-05